

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KOMPARATIVNÍ ANALÝZA ČESKÉ A ŠPANĚLSKÉ ÚPRAVY
NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE A ROZBOR PŘÍSLUŠNÉ ŠPANĚLSKÉ
PRÁVNÍ TERMINOLOGIE S GLOSÁŘEM

Vedoucí práce: JUDr. Mgr. Ivo Petřů, Ph.D.

Autor práce: Barbora Moravcová

Studijní obor: Španělský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 4.

2021

Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

České Budějovice, dne 10. května 2021

.....

Barbora Moravcová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Mgr. Ivovi Petru, Ph.D. za jeho cenné rady a připomínky, které mi poskytoval při psaní této práce, a především za jeho čas, který mi věnoval během několika konzultací, které byly koronavirovou krizí ztíženy.

ANOTACE

Tato bakalářská práce si klade za cíl porovnat jednotlivé formy náhradní rodinné péče v České republice a ve Španělsku a kriticky vyhodnotit výhody a nevýhody těchto forem v obou zemích. Hlavním cílem je srovnávací analýza jednotlivých forem náhradní rodinné péče v české a španělské právní úpravě s důrazem na hledání rozdílnosti a podobnosti.

Práce obsahuje resumé ve španělštině a dvojjazyčný terminologický glosář.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Náhradní rodinná péče, rodina, rodiče, dítě, osvojení, pěstounská péče, poručenství, péče, práva a povinnosti

ABSTRACT

This thesis aims to compare the forms of alternative family care in the Czech Republic and Spain and critically evaluate the advantages and disadvantages of these forms in both countries. The main purpose is a comparative analysis of the forms of alternative family care in the Czech and Spanish legislation with an emphasis on the search for differences and similarities.

The thesis includes summary in Spanish and bilingual terminological glossary.

KEYWORDS:

Alternative family care, family, parents, child, adoptin, foster care, guardianship, care, rights and obligations

OBSAH

ÚVOD.....	8
Historický vývoj sociálně-právní ochrany dětí.....	10
1. ČESKÁ REPUBLIKA.....	12
1.1. Sociálně-právní ochrana dětí.....	12
1.2. Legislativa a instituce v ČR.....	12
1.3. Formy náhradní rodinné péče v České republice.....	14
1.3.1. Rodičovská odpovědnost.....	15
1.3.2. Vyživovací povinnost.....	16
1.3.3. Svěření dítěte do péče jiné osoby.....	16
1.3.4. Poručenství.....	17
1.3.4.1. Práva a povinnosti poručníka.....	18
1.3.5. Pěstounská péče.....	18
1.3.5.1. Pěstounská péče na přechodnou dobu.....	19
1.3.5.2. Pěstounská péče dlouhodobá.....	20
1.3.5.3. Práva a povinnosti pěstouna.....	20
1.3.5.4. Práva a povinnosti rodičů.....	22
1.3.5.5. Dávky pěstounské péče.....	22
1.3.6. Osvojení.....	24
1.3.6.1. Podmínky pro osvojení.....	25
1.3.6.2. Péče před osvojením.....	25
1.3.6.3. Zrušení osvojení.....	26
1.3.6.4. Mezinárodní osvojení.....	27
2. ŠPANĚLSKO.....	28
2.1. El Sistema de protección de menores.....	28
2.2. Legislativa a instituce.....	28
2.2.1. Situación de riesgo.....	29

2.2.2.	Situación de desamparo	29
2.3.	Formy péče o nezletilé.....	30
2.3.1.	La Tutela.....	30
2.3.2.	Acogimiento familiar.....	31
2.3.2.1.	Acogimiento familiar de urgencia.....	33
2.3.2.2.	Acogimiento familiar temporal	33
2.3.2.3.	Acogimiento familiar permanente.....	34
2.3.2.4.	Acogimiento familiar especializado	34
2.3.2.5.	Dávky pěstounské péče	35
2.3.3.	Acogimiento residencial	35
2.3.4.	Adopción.....	36
2.3.4.1.	Adopción internacional.....	38
3.	KOMPARACE.....	39
3.1.	Sociálně právní ochrana dětí.....	39
3.2.	Legislativa a instituce.....	39
3.3.	Formy péče.....	40
3.3.1.	La Tutela/Porученství	40
3.3.2.	Pěstounská péče/Acogimiento familiar.....	41
3.3.3.	Adopce/Adopción	42
3.3.4.	Acogimiento residencial/Ústavní péče.....	43
4.	ROZBOR PŘÍSLUŠNÉ PRÁVNÍ TERMINOLOGIE.....	44
4.1.	Rozbor terminologie	44
4.2.	Glosář.....	47
	ZÁVĚR	49
	RESUMÉ	51
	ZDROJE.....	52

ÚVOD

Každé dítě si přeje být milováno a aby mělo TEN domov, kam se vždycky bude rádo vracet. V současné době se česká společnost zaměřuje spíše na otázky týkající se politiky, ekonomie nebo například ekologie a ponechává v pozadí stejně důležité problémy, sociální problémy, jako je například nezaměstnanost, diskriminace národnostních menšin, manipulace lidí přes masmédiá, ale hlavně narušení rodinných vztahů. Sem právě můžeme zařadit problémy mezi rodiči a dětmi, kdy z nějakých důvodů nejsou rodiče schopní se o děti postarat a děti tak nemohou vyrůstat ve své vlastní rodině.

Během svého studia jsem měla možnost seznámit se s několika odvětvími práva, nicméně mě velice zaujalo právo rodinné, na kterém jsem se rozhodla postavit svoji bakalářskou práci s názvem *Komparativní analýza české a španělské úpravy náhradní rodinné péče a rozbor příslušné právní terminologie s glosářem*.

Cílem mé bakalářské práce, jak už samotný název napovídá, je srovnání jednotlivých forem náhradní rodinné péče v obou zemích s jejich právním rámcem, přičemž větší pozornost budu věnovat pěstounské péči a adopci.

Bakalářská práce se skládá ze čtyř hlavních částí, které jsou dále členěny na kapitoly a podkapitoly. Před první část jsem se rozhodla postavit ještě menší kapitolku týkající se historického vývoje ochrany dítěte, která je velice zestručněna pro zajímavost a jakési navázání na hlavní téma mé práce, neboť je důležité si uvědomit, že ochrana dětí není novodobý pojem, ale existuje už pěkně dlouho.

První část je věnována náhradní rodinné péči v České republice. Je zde popsána sociálně-právní ochrana dětí, kde je ukotvena a jaké jsou další právní instituce zabývající se touto problematikou a s tím spojená legislativa. Následně jsou vysvětleny pojmy rodičovská odpovědnost a vyživovací povinnost, na kterou navazují už samotné formy náhradní rodinné péče.

Ve druhé části lze najít náhradní rodinnou péči ve Španělsku. V první řadě je popsán systém ochrany nezletilých, tak jak ho chápe španělský právní řád, nechybí ani instituce a legislativa. Dále jsou už vysvětleny jednotlivé formy péče.

Třetí část je hlavní jádro celé bakalářské práce, neboť v ní lze nalézt komparaci forem obou zemí. Jsou zde vytyčeny jak znaky podobné v ČR a Španělsku, tak i znaky zcela rozdílné.

Čtvrtá část je jakousi částí lingvistickou, kde lze najít rozbor příslušné právní terminologie užitý v bakalářské práci. Právní termíny definuji pomocí příslušných slovníků a snažím se najít vhodné české ekvivalenty. Součástí této kapitoly je i terminologický glosář, který je sestaven za pomoci slovníků.

Historický vývoj sociálně-právní ochrany dětí

Dítě a jeho postavení ve společnosti si prošlo v historii velmi dlouhým vývojem. Násilí a zneužívání dětí sahá až k přírodním národům, které je využívaly hlavně jako oběti bohům. Ve starověkém Římě existovala tzv. *patria potestas*¹, která otcovi nezaručovala jen právo nad životem a smrtí dítěte, ale dokonce právo nepřijetí dítěte do své rodiny a jeho prodej.

Podle Zdeňka Matějčka se první dochované zmínky o péči o děti datují od roku 335², kdy byl v Konstantinopoli založen první útulek pro odložené děti. Tyto útulky se nezakládaly pouze pro účely snížení zabíjení novorozenců, ale hlavně pro jakousi očistu duší matek a otců, kteří je odložili. První nalezinec byl založen v Miláně v roce 787³, další například v Padově, v Montpellier, nebo Sieně. Ve Španělsku byl první nalezinec zřízen až v roce 1480, a to v Toledu. Na českém území vznikl až o více jak 100 let později, konkrétně byl založen Vlchy, kteří se v 16. století přidali k Italské kongregaci. I přesto, že se v nalezincích snažili zachraňovat děti před časnou smrtí, nedokázali je zachránit ale před smrtelným nebezpečím, jako například před infekčními nemocemi, nedostatkem hygieny a psychickým strádáním. Jak píše Matějček, „*V Benátkách v r. 1678 ze 2000 dětí přijatých do nalezince jich do deseti let zůstalo naživo jen sedm.*“⁴

Pro zajištění anonymity rodičů byly vytvořeny otáčivé schránky, do kterých mohli rodiče vložit své novorozeně tajně. První takovou schránku neboli „*torno*“ nechal zřídit papež Inocenc III. v roce 1198 v nemocnici Sv. Ducha v Římě. Avšak existují dochované zprávy, že byly torna ve středověku zneužívána, neboť tam byly údajně odkládány děti rodičů, kteří by byly schopni se o ně postarat, ale ony schránky přímo podněcovaly k odložení dítěte. Tato torna můžeme považovat za předchůdce dnešních babyboxů.

V 16. století se začíná pohled na dítě značně měnit. V období osvícenství přicházejí nové myšlenky ve prospěch dítěte. Nicméně ale počet nemanželských a odkládaných dětí roste, proto na tento fakt reaguje i Napoleonův občanský zákoník vydaný v roce 1804,

¹ ŠPECIÁNOVÁ, Jitka. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. s. 36.

ISBN 978-80-86991-27-6

² MATĚJČEK, Z., a kol. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál, 1999, s. 184. ISBN 80-7179-304-8, s. 18

³ Tamtéž.

⁴ MATĚJČEK, Z., a kol. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál, 1999, s. 184. ISBN 80-7179-304-8, s. 18

díky němuž bylo nařízeno nechat zřídit útulek s tornem v každé územní správní jednotce ve Francii.

Se vznikem průmyslové společnosti roste i počet dětí, které jsou využívány k dětské práci v továrnách i v dolech. Na tuto skutečnost bylo vydáno několik zákonů omezující tyto práce a jejich časové limity. Dětská práce do 15 let byla zakázána až na konci 19. století, proto byla na ochranu práv dítěte v roce 1884 založena britská organizace NSPCC (*National Society for the Prevention of Cruelty to Children*), která působí dodnes.

První samotná zmínka, která uznávala a potvrzovala existenci specifických práv pro děti, byl text sepsaný britskou sociální pracovnící Eglantyne Jebb⁵. Ten přijala Společnost národů jako první ženevskou Deklaraci práv dítěte v roce 1924. Za nejvýznamnější ucelený mezinárodní dokument, který stanovuje občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní práva dětí, je pak považována Úmluva o právech dítěte. Ta byla přijata Valným shromážděním OSN 20. listopadu 1989. V České a Slovenské Federativní republice vstoupila v platnost dne 6. února 1991 a najdeme ji ve Sbírce zákonů jako sdělení FMZV č. 104/1991 Sb.⁶ Ve Španělsku byla naopak schválena už v roce 1990.

⁵ Zakladatelka nadace Save the Children (1919).

⁶ Sdělení č. 104/1991 Sb.

1. ČESKÁ REPUBLIKA

1.1. Sociálně-právní ochrana dětí

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR definuje SPOD takto: „*Sociálně-právní ochrana dětí představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním.*“⁷

Nicméně je potřeba ujasnit, že ochrana dítěte je velmi široký pojem, a tak je jasné, že se objevuje v mnoha právních předpisech. Proto je zřejmé, že nikdy nenajdeme právní úpravu v jednom uceleném předpisu.

1.2. Legislativa a instituce v ČR

V českém právním systému je ochrana dětí zakotvena v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vymezující ochranu dětí v § 1 jako:

- a) *ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,*
- b) *ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a*
- c) *působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny,*
- d) *zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.*⁸

Sociálně-právní ochrana dětí je tedy poskytována všem nezletilým dětem bez jakéhokoli rozdílu (rasa, pleť, pohlaví, jazyk atd.) s trvalým pobytem v České republice a poskytuje se bezplatně. Dle zákona č. 326/1999 Sb.⁹, o pobytu cizinců na území ČR náleží ochrana i dítěti, které je přihlášeno k pobytu na území ČR po dobu nejméně 90 dnů.¹⁰

⁷ Legislativa a systém sociálně-právní ochrany. *Průvodce* [online]. Copyright © [cit. 02.01.2021].

Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/legislativa-a-system-socialne-pravni-ochrany>

⁸ Zákon č. 359/1999 Sb., odst. 1

⁹ Zákon č. 326/1999 Sb., zákon o pobytu cizinců s účinností od 1. 1. 2000

¹⁰ Tamtéž.

Jak bylo zmíněno v kapitole o historickém vývoji, za velice významnou a důležitou, je považována Úmluva o právech dítěte¹¹. Jedná se o mezinárodní smlouvu, která prohlašuje, že dítětem se rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.¹² Dle této úmluvy má dítě například právo na život, na jméno, na ochranu zdraví i myšlení, obsahuje tedy celý seznam práv dítěte a povinností státu, který musí přijímat různá opatření, jako například opatření k zajištění lékařské pomoci dětem.

Vedle zákona o sociálně-právní ochraně dětí je zapotřebí zmínit i další právní předpisy. Mezi ně určitě patří i občanský zákoník¹³, kde potřebné definice lze najít v druhé části o Rodinném právu, konkrétně pak v Hlavě III.

Podle zákona o SPOD je potřeba se zmínit i o institucích, které ochranu poskytují a zajišťují. Dle §4 odstavce 1 jsou jimi:

- a) *krajské úřady,*
- b) *obecní úřady obcí s rozšířenou působností,*
- c) *obecní úřady a újezdní úřady; ustanovení tohoto zákona o obecních úřadech se vztahují i na újezdní úřady,*
- d) *ministerstvo,*
- e) *Úřad pro mezinárodní ochranu dětí se sídlem v Brně,*
- f) *Úřad práce České republiky - krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu¹⁴*

Nejdůležitějšími orgány sociálně-právní ochrany dětí jsou obecní úřady obcí s rozšířenou působností a obecní úřady, jakožto orgány s nejvíce povinnostmi. Mají za úkol sledovat ochranu a dodržování práv dítěte a zavčas volit opatření, aby se zamezilo případným problémům. Zde potřeba i uvést komisi¹⁵ pro SPOD. Tu zřizuje starosta obce s rozšířenou působností a je využívána výhradně pro výkon sociálně-právní ochrany v určitém správním obvodu obce.

¹¹ Sdělení č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte

¹² Tamtéž

¹³ Zákon č. 89/2012 Sb.

¹⁴ §4 odst. 1 č. 359/1999, o sociálně-právní ochraně dětí

¹⁵ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007.

ISBN 978-80-86991-27-6. str. 25

Krajské úřady mají vůči těm obecným a obecným s rozšířenou působností nadřazeného kontrolního orgánu. Starají se, aby proces náhradní rodinné péče byl zprostředkován. Rozhodují o udělení pověření k výkonu SPOD fyzickými a právníckými osobami¹⁶. Má funkci i odvolávací v případě určitých rozhodnutí ve správním řízení, které vydávají obecní úřady a obecní úřady s rozšířenou působností.

Dalším orgánem je Ministerstvo práce a sociálních věcí, které lze považovat za ten nejvyšší orgán v ochraně dětí. V jeho působnosti vedle péče o rodinu a ohrožené děti, je totiž důležité spravování právní úpravy v této oblasti a s tím spojené i vydávání právních předpisů a směrnic. Samozřejmě, má kontrolní funkci nad krajskými úřady a spravuje evidenci FO a PO, které jsou pověřené výkonem SPOD.

Důležitou institucí je nepochybně i Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Ten je podřízen ministerstvu MPSV a sídlí v Brně. Mezi jeho náplně patří především zprostředkovávání náhradní rodinné péče na mezistátní úrovni, souhlasy k osvojení do zahraničí, nebo vymáhání výživného.

Vedle těchto orgánů zajišťují ochranu ještě obce a kraje s rozšířenou působností, již zmiňovaná komise pro SPOD a právnícké a fyzické osoby, pokud jsou zajištěním pověřeny.

1.3. Formy náhradní rodinné péče v České republice

Jak bylo zmíněno v úvodu, výchova dětí a jejich příznivý vývoj je bezesporu právem a povinností obou rodičů. Nicméně, ne každý rodič se chce nebo může o své dítě postarat, proto v situacích, kdy děti nemohou vyrůstat ve vlastní rodině, je zapotřebí najít pro ně optimální formu náhradní péče, což je hlavní úkol orgánů sociálně-právní ochrany dětí.

V první řadě je ale zapotřebí si ještě ujasnit, že náhradní rodinná péče je vlastně jedna z forem náhradní výchovy, která se tedy vyznačuje péčí o děti, které nemohou být z nejrůznějších důvodů vychovávány ve vlastní rodině. Druhá forma je ústavní péče.

Náhradní rodinná péče (dále NRP) je péče o dítě, kterému je zajištěna výchova jinými osobami, než jsou jeho biologičtí rodiče, v takovém prostředí, které se co nejvíce podobá

¹⁶ ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. ISBN 978-80-86991-27-6. str. 27

životu v přirozené rodině.¹⁷ NRP má vždy přednost před výchovou ústavní, neboť má na rozdíl od ústavní péče pozitivní vliv na jejich psychomotorický a psychický vývoj.

Dle zákona č. 89/2012 Sb. Občanského zákoníku¹⁸, se rozlišují následující formy náhradní rodinné péče:

- Svěření dítěte do péče jiné osoby
- Poručenství
- Pěstounská péče
- Osvojení

Než se ale vrhneme na jednotlivé formy náhradní rodinné péče, je zapotřebí vysvětlit si, co to vůbec je rodičovská odpovědnost a vyživovací povinnost. Pojetí RO a VP je ale stejné i ve Španělsku, proto jsou vysvětleny pouze v této kapitole.

1.3.1. Rodičovská odpovědnost

Rodičovskou odpovědnost lze najít v občanském zákoníku, konkrétně v §865 až §909¹⁹, a zjednodušeně jde o práva a povinnosti, které mají rodiče vůči svým dětem. Především jde o péči o zdraví dítěte, jeho mravní, tělesný i citový vývoj, ale například i zajištění výchovy a vzdělání. Rodičovská odpovědnost vzniká narozením dítěte a zaniká dosáhnutím plné svéprávnosti. Je ale důležité nezaměňovat pojmy svéprávnost a zletilost, neboť svéprávným může být i dítě mladší 18 let.

Je podstatné zmínit i to, že rodičovská odpovědnost a vyživovací povinnosti není to samé. Zánik vyživovacích povinností rodičů záleží pouze na tom, zda je dítě schopné se živit samo. Rodičovská odpovědnost sama nezaniká, lze ji pozastavit, omezit nebo ukončit²⁰. Pozastavení má ze zákona pouze nezletilý rodič, v ostatních dvou případech se jedná o rozhodnutí soudu.

¹⁷ MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. s.31. ISBN 80-7178-304-8.

¹⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník

¹⁹ §865 až §909 tamtéž

²⁰ §869 až §874 občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.

1.3.2. Vyživovací povinnost

Vyživovací povinnost je definována v občanském zákoníku, konkrétně v § 910 až § 914. Rodiče získávají vyživovací povinnost vůči dětem dnem narození jejich dítěte. V tomto případě to znamená, že mají rodiče povinnost uspokojit všechny životní potřeby pro ucelený a všestranný rozvoj dítěte. Nejde jen o náklady na výživu, ale započítávají se sem i potřeby materiální, kulturní, ale i duševní potřeby. Vedle potřeby jíst a oblékat se, je důležité i rozvíjet osobnost daného dítěte, především v oblasti vzdělávání.

Tato povinnost ale nezaniká dosažením zletilosti dítěte, tedy osmnácti let.²¹ Trvá totiž do doby, než je dítě se schopno žít samo. Nastane-li situace, kdy některý z rodičů neplní tuto povinnost, pokud by šlo o nezletilé dítě, rozhodne o vyživovací povinnosti soud.

1.3.3. Svěření dítěte do péče jiné osoby

Úpravu této formy náhradní rodinné péče najdeme v občanském zákoníku v § 953 až § 957. Soud může rozhodnout o svěření dítěte do péče jiné osoby pouze v případě, kdy o dítě nemůže pečovat ani jeden z rodičů, ani jeho poručník, přičemž rozhodnutí soudu musí být vždy ve prospěch a v zájmu dítěte. Pokud soud nerozhodne jinak, zůstane rodičům rodičovská odpovědnost k dítěti a jsou nadále jeho zákonnými zástupci.

Pečující osobou musí být osoba s bydlištěm na území České republiky, poskytující záruku řádné péče a se souhlasem o svěření dítěte do osobní péče. Pokud se ujme dítěte osoba příbuzná nebo dítěti blízká, rozhodne soud v její prospěch, ledaže by to nebylo v zájmu dítěte.

Práva a povinnosti pečující osoby jsou především v rozhodování o běžných záležitostech dítěte, jako je jeho zastupování, spravování jeho jmění a informování rodičů dítěte o podstatných záležitostech. Mezi další povinnosti patří i udržování, rozvíjení a prohlubování sounáležitosti s rodiči dítěte, a i umožnění styku s nimi, pokud soud nerozhodne jinak.

²¹ Vyživovací povinnost rodičů k dětem – výživné na dítě | Výživné a alimenty v ČR. Výživné a alimenty v ČR | Legislativa, souvislosti, odpovědi [online] [cit. 05.01.2021]. Dostupné z: <https://www.vyživne.cz/vyživovaci-povinnost-rodicu-k-detem/>

V tomto případě mají vyživovací povinnost k dítěti rodiče, kdy jim soud stanoví výši výživného, které jsou povinni platit pečující osobě. Není-li možné rodičům nebo příbuzným osobám uložit vyživovací povinnost, nedá se aplikovat předpis o svěřeni dítěte do péče jiné osoby, nicméně může být dítě svěřeno do péče pěstounské, kde lze využít pěstounské dávky.

1.3.4. Poručenství

Poručenství je v Občanském zákoníku definováno v §928 až §942. Jedná se o formu náhradní rodinné péče, která nastává za situace, kdy rodiče dítěte neexistují a není nikdo, kdo by mohl vůči dítěti vykonávat rodičovskou odpovědnost. Proto je soud povinen dle zákona vybrat dítěti poručníka.

Dle Ministerstva práce a sociálních věcí se jedná hlavně o situace, kdy oba rodiče nezletilého dítěte zemřeli nebo jim byla omezena či pozastavena rodičovská odpovědnost, nebo dokonce jí byli zbaveni, či nejsou známi. Což je například v případě uložení dítěte do babyboxu. Mezi to lze i zařadit situaci, kdy se dítě narodilo nezletilým rodičům, nebo jeden z rodičů je nezletilý a druhý není nikde uveden.²²

Poručník zastává funkci rodiče a má vůči dítěti všechny práva a povinnosti, kromě těch vyživovacích, ty zůstávají rodičům. U této formy náhradní rodinné péče lze využít dávky pěstounské péče se stejnými podmínkami jako má pěstoun a dítě svěřené do jeho péče, je-li dítě v osobní péči poručníka.

Vždy se přihlíží k zájmům dítěte, proto soud jmenuje poručníkem hlavně toho, koho doporučili rodiče, nebo je poručníkem jmenován někdo z příbuzných či blízkého okolí. Osoba, kterou soud vybral, může funkci bez problémů odmítnout. Funkci poručníka mohou zastávat i dvě osoby, zpravidla manželé.

S tím souvisí i stav, kdy potencionální poručník odmítl vykonávat tuto funkci, nebo není stále vybrán. Pak má dohled nad dítětem orgán sociálně-právní ochrany dětí²³, jakožto veřejný poručník, a zůstává jím do té doby, než soud jmenuje vhodného člověka pro tuto funkci.

²² Formy náhradní rodinné péče. *Průvodce* [online]. Copyright © [cit. 02.01.2021]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>

²³ §929 č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku

Poručenství může zaniknout, pokud jeden z rodičů dítěte nabude rodičovskou odpovědnost, nebo nabude svéprávnosti. Dále může být dítě osvojeno, pokud poručník náhle zemře nebo s rozhodnutím soudu o zproštění funkce poručníka nebo jeho odvoláním.

1.3.4.1. Práva a povinnosti poručníka

Jak už bylo zmíněno o několik řádků výš, mezi práva a povinnosti poručníka nepatří vyživovací povinnosti, ty náleží rodičům. Poručníka kontroluje soud, který má nad ním neustálý dohled, proto má poručník povinnost přinejmenším jednou za rok podat soudu zprávu o své poručenci a o jeho dosavadním vývoji s informacemi ze správy jeho jmění.

Poručník nemusí nutně o dítě osobně pečovat, pak ale ztrácí možnost dávek pěstounské péče. Je vybrán hlavně proto, aby dítěti zajistil náhradní právní ochranu, aby spravoval jeho právní záležitosti a byl jeho zákonným zástupcem.²⁴ Pokud si ale vybere možnost o dítě osobně pečovat, přebírá obdobná práva jako má pěstoun a je s ním uzavřena dohoda o výkonu pěstounské péče.

1.3.5. Pěstounská péče

Další formou NRP v ČR je pěstounství neboli pěstounská péče upravená občanským zákoníkem v § 958 až § 973. Tato forma je soudem zvolena, pokud o dítě nemůže pečovat ani jeden rodič ani poručník, přičemž po nějaké době bránící rodičům v osobní péči, mohou požádat o navrácení dítěte zpět, je-li to odsouhlaseno soudem. Pěstounská péče poskytuje život v rodině těm dětem, kterým z různých důvodů nebylo umožněno dostat se do adopce a hrozilo jim setrvání v ústavní péči.

Stejně jako u předchozí formy NRP má tato forma přednost před ústavní výchovou, kdy platí i práva a povinnosti rodičů vůči dítěti, které vyplývají z rodičovské odpovědnosti. Výjimku tvoří práva a povinnosti pěstouna stanovené soudem, protože pokud se soud domnívá, že rozhodnutí rodiče dítěte není v jeho zájmu, může se pěstoun dožadovat rozhodnutí soudu.

²⁴ TRNKOVÁ, Lucie. *Náhradní péče o dítě*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 168 s. ISBN 978-80-7552-864-3. s 104

Pěstounská péče může vzniknout jedině rozhodnutím soudu a končí dovršením zletilosti dítěte. Nicméně, ji soud může zrušit z důležitých důvodů, nebo na požádání pěstouna.

Osoba, která by se chtěla stát pěstounem, musí stejně jako v předchozí formě NRP poskytovat záruku řádné péče a mít trvalé bydliště na území ČR a samozřejmě by měla vědomě souhlasit se svěřením dítěte do své péče²⁵, přičemž je opět v první řadě vyhověno osobě příbuzné nebo blízké. Dítě je svěřováno do péče jednotlivci, nebo ho lze svěřit i do společné péče manželů. Zde ale nastává problém v případě rozvodu, jelikož soud manžele nerozvede do té doby, dokud se nestanoví práva a povinnosti manželů po rozvodu, a tudíž společná péče zaniká. Pokud se stane, že jeden z manželů pěstounů zemře, zůstane dítě nadále v péči toho druhého.

Podle § 963 č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku existuje i tzv. Předpěstounská péče²⁶, do které může být soudem svěřeno dítě na takovou zkušební dobu, po kterou soud drží neustálý dohled. V České republice jsou ale uzákoněny dva hlavní typy pěstounství – Pěstounská péče na přechodnou dobu (PPPD) a Pěstounská péče dlouhodobá (PP).

1.3.5.1. Pěstounská péče na přechodnou dobu

Tuto formu krátkodobé péče můžeme najít v §958 odstavce 3 občanského zákoníku s odkazem na zákon o sociálně-právní ochraně dětí, konkrétně v § 27a, kde lze najít i detailnější úpravu této formy²⁷. V ní se můžeme dočíst, že podle zákona o SPOD existuje evidence osob²⁸, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu, a to konkrétně na:

- *dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat,*
- *dobu, po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení nebo po kterou může rodič souhlas k osvojení dítěte odvolat, nebo*

²⁵ TRNKOVÁ, Lucie. *Náhradní péče o dítě*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 168 s. ISBN 978-80-7552-864-3. s 83

²⁶ § 963 občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.

²⁷ §27a č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

²⁸ § 27a odstavec 3 č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

- dobu do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není třeba.²⁹

Tento typ formy může trvat maximálně jen jeden rok. Nicméně, ale existuje výjimka, kterou zákon uznává, a tou je moment, kdy jsou do stejné péče pěstouna svěřeni i sourozenci dříve svěřeného dítěte. Znamená to tedy, že toto dítě může zůstat u pěstouna déle než jeden rok spolu se svými sourozenci, přičemž se ona doba počítá ode dne svěřeni posledního z dětí.

Rozhodnutí o svěřeni dítěte do PPPD má na starost pouze soud, který tak koná na návrh OSPOD usnesením o nařízení předběžného opatření, přičemž musí soud rozhodnout o návrhu nejpozději do 24 hodin od podání a později má soud povinnost zjistit, zda důvody, které umístily dítě do PPPD nadále trvají³⁰.

1.3.5.2. Pěstounská péče dlouhodobá

Tento typ pěstounské péče lze koncipovat jako stabilní a dlouhodobé opatření pro všechny děti. Formálně končí dosažením osmnáctého roku dítěte, ale často se stává, že ve funkčních pěstounských rodinách se dítě rozhodne s pěstouny zůstat, neboť jejich pozice v rodině je podobná vlastním dětem pěstouna, takže setrvávají, dokud například nedostudují, neosamostatní se a nenajdou práci. Navíc si děti mohou propůjčit i příjmení pěstounů³¹, samozřejmě ale se souhlasem biologických rodičů.

1.3.5.3. Práva a povinnosti pěstouna

Práva a povinnosti pěstouna spočívají v osobní péči o dítě a při výchově i vykonávání určitých práv a povinností biologických rodičů. Je zapotřebí, aby pěstoun rozhodoval o běžných záležitostech dítěte, musí ho zastupovat a spravovat i jeho jmění. Vedle toho má i povinnost informovat rodiče o podstatných věcech, které se dítěte týkají.

²⁹ Formy náhradní rodinné péče. *Průvodce* [online]. Copyright © [cit. 02.01.2021]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>

³⁰ § 27a odst. 8 č. 359/1999 Sb., z. s. p. o. d.

³¹ SOBOTKOVÁ, Irena; OČENÁŠKOVÁ, Veronika. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. 197 s. ISBN 978-80-244-3821-4. S. 9.

Mezi další povinnosti patří například i udržování, rozvíjení a prohlubování sounáležitosti dítěte s jeho biologickými rodiči a dalšími příbuznými. Měl by umožnit a zprostředkovat setkání dítěte a jeho rodičů, pokud soud nerozhodne jinak. Ten může stanovit další práva a povinnosti pro pěstouna, je-li to potřeba.

Vyživovací povinnosti pěstounovi nenáleží. Přísluší-li ale dítěti příspěvek na úhradu jeho potřeb, tak právo na výživné přechází na stát. Další práva a povinnosti pěstouna upravuje § 47a odstavec 2 zákona o SPOD, které jsou pro větší přehlednost přímo níže citovány:

Osoba pečující a osoba v evidenci má:

- *„právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě; tato pomoc spočívá zejména v zajištění krátkodobé péče*
 - *po dobu, kdy je osoba pečující nebo osoba v evidenci uznána dočasně práce neschopnou nebo při ošetřování osoby blízké,*
 - *při narození dítěte,*
 - *při vyřizování nezbytných osobních záležitostí,*
 - *při úmrtí osoby blízké,*
- *právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě nebo děti, která je přiměřená věku dítěte, v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů v kalendářním roce, jestliže svěřené dítě dosáhlo alespoň věku 2 let,*
- *právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců,*
- *právo na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti,*
- *právo na pomoc při plnění povinností, včetně pomoci při zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem a při zajištění asistence při tomto styku,*
- *povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě v rozsahu 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích,*
- *povinnost umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče podle § 47b odst. 5 a spolupracovat se zaměstnancem pověřeným sledovat vývoj dětí podle § 19 odst. 6,*

- *v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak.*³²

1.3.5.4. Práva a povinnosti rodičů

Mezi práva a povinnosti biologických rodičů neodmyslitelně patří práva, jenž vyplývají z rodičovské odpovědnosti, která byla již nastíněna na začátku, samozřejmě s výjimkou práv, které soud udělil pěstounovi. Dále je to právo stýkat se pravidelně se svým dítětem a také mít o něm nějaké zprávy.

Bezesporu mezi práva patří i požadování dítěte zpět do své osobní péče. Soud návrh uspokojí, je-li to v zájmu dítěte. Jak již bylo řečeno v kapitole 1.3.5.3., pěstounovi vyživovací povinnosti nenáleží, ty zůstávají biologickým rodičům.

1.3.5.5. Dávky pěstounské péče

V České republice se do konce roku 2012 nacházely dávky pěstounské péče v zákoně o sociální podpoře³³. Z ní byly ale vyjmuty a s účinností ke dni 1. 1. 2013 vloženy do zákona o sociálně-právní ochraně dětí³⁴.

V zákoně lze najít celkem pět druhů dávek, a to:

- a) *příspěvek na úhradu potřeb dítěte,*
- b) *odměna pěstouna,*
- c) *příspěvek při převzetí dítěte,*
- d) *příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla,*
- e) *příspěvek při ukončení pěstounské péče.*³⁵

³² §47a odstavec 2 č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí

³³ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

³⁴ § 47e až § 47za č. 359/1999 Sb, zákon o sociálně-právní ochraně dětí

³⁵ § 47e č. 359/1999 Sb, o sociálně-právní ochraně dětí

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte³⁶

Jedná se o pravidelný měsíční příspěvek na úhradu potřeb dítěte, které je nezaopatřené a svěřené do pěstounské péče. Dávka je tedy podmíněna věkem dítěte, jedná se o dítě mladší 26 let, které se permanentně připravuje na budoucí život bez pěstouna. Pokud je ale dítě nezletilého věku, vyplácí se příspěvek přímo pěstounovi, teprve až po dosažení osmnáctého roku je příspěvek vyplácen přímo dítěti. Dítěti v PPPD je vyplácen tento typ dávky do doby, než odejde od přechodné rodiny. Stanovená výše je odvíjena od věku dítěte, stejně tak pokud je závislý na pomoci druhých. Jelikož je výše příspěvku udělena podle věku, průměrný příspěvek činí okolo 6000 tisíc.³⁷

Odměna pěstouna³⁸

Odměna pěstouna se stejně jako předchozí příspěvek vyplácí každý kalendářní měsíc, a to přímo pečující osobě po dobu trvání pěstounské péče nebo až do zletilosti dítěte. Pokud ale jsou pěstouny manželé, je odměna vyplácena pouze jednomu z nich.³⁹ Úroveň odměny se samozřejmě odvíjí od počtu svěřených dětí. Například, k poslední změně zákona činila odměna na jedno svěřené dítě 12 000 korun.⁴⁰

Příspěvek při převzetí dítěte

Jedná se o jednorázový příspěvek, který náleží osobě pečující, jenž převzala dítě do pěstounské péče. Výše je stanovena v závislosti na věku dítěte. U dítěte do šesti let věku, tak příspěvek činí 8000 korun.⁴¹

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Tento příspěvek může využít pěstoun pouze v pěstounské péči dlouhodobé, nikoliv v pěstounské péči na přechodnou dobu. Nárok na něj má osoba pečující o 3 a více dětí. *„Výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí 70 % pořizovací ceny*

³⁶ § 47f odst. 3 a 4 tamtéž

³⁷ § 47f odst. 3 tamtéž

³⁸ § 47i až § 47k tamtéž

³⁹ § 47i odst. 2 tamtéž

⁴⁰ § 47j odst. 1 tamtéž

⁴¹ § 47l odst. 2a tamtéž

motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však 100000 Kč.“⁴² Příspěvek je pouze podmíněn tím, že osoba nebude automobil používat k výdělečné činnosti.

Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Jedná se též o jednorázový příspěvek, který na rozdíl od ostatních příspěvků, náleží přímo dítěti. Nárok má dítě, které dosáhlo zletilosti poté, co mu zaniká nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Výše činí 25000 korun.⁴³

1.3.6. Osvojení

Osvojení neboli adopce se považuje za nejdokonalejší formu náhradní rodinné péče.⁴⁴ Je to vlastně jediná forma NRP, která implikuje právní vztah rodič-dítě. Právní vymezení lze najít v zákoně č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, konkrétně v §794 až §854. Osvojením tedy přijímají manželé veškerá práva a povinnosti, jako by byli jeho rodiči, a náleží jim tedy i ona rodičovská odpovědnost, která v předešlých formách NRP náležela vždy biologickým rodičům, pokud soud nerozhodl jinak.

Osvojením dítě získá příjmení svého osvojitele, čímž vztahy ke své původní rodině zcela zmizí a osvojitelé se zapíší do matriky jako rodiče⁴⁵. To vše poukazuje na to, že osvojení z právního hlediska je daleko výše než ostatní formy náhradní rodinné péče, kde šlo hlavně o zajištění péče o dítě se zachováním vztahu k biologickým rodičům. Je důležité i zmínit, že věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojencem nesmí být menší než 16 let. Též je zakázáno osvojení mezi příbuznými v přímé linii a mezi sourozenci.

Osvojitelem by měla být osoba zletilá a svéprávná, která dokáže být pro dítě dobrým rodičem. Rozhodujícím faktorem je i zdravotní stav, který by nikterak neměl bránit v pečování o osvojené dítě. Osvojit dítě si může jen osoba trestně bezúhonná, a jak již bylo zmíněno, s věkovým rozdílem větším, než je 16 let. Pokud dítě osvojují manželé, což je nejčastější možnost, je podán návrh na osvojení společně, tudíž vystupují jako společní osvojitelé.

⁴² § 47m odst. 1 č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

⁴³ § 47h odst. 1 tamtéž

⁴⁴ MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. s.184. ISBM 80-7178-304-8. s. 33

⁴⁵ §797 č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku

1.3.6.1. Podmínky pro osvojení

Dle §805 občanského zákoníku, „*Nemůže být o osvojení rozhodnuto bez souhlasu dítěte, rodičů dítěte nebo osob, které jsou oprávněny dát souhlas za rodiče, popřípadě manžela osvojitele. To platí i v případě, že byl souhlas vzat zpět.*“⁴⁶ Nicméně, může souhlas i nesouhlasit vyjádřit pouze osvojené dítě, kterému již bylo alespoň 12 let.⁴⁷ Pokud je ale dítě mladší, souhlas může udělit pouze jeho opatrovník, zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí, který je o situaci dítěte dostatečně informován a právně je jeho kolizním opatrovníkem⁴⁸.

Souhlas rodiče se uskutečňuje podáním osobního prohlášení vůči soudu. Matka má možnost udělit souhlas až po uplynutí 6 týdnů od narození dítěte⁴⁹. Je tomu tak proto, aby měla matka po dobu šestinedělí čas se z porodu zotavit a eventuálně se pokusila navázat vztah s dítětem. U otce je to jiné, ten může souhlas udělit kdykoliv, nicméně až po narození dítěte. Souhlas je možné odvolat do konce třetího měsíce ode dne podání souhlasu. S tím souvisí i vypršení účinnosti souhlasu, pokud nedojde k osvojení do šesti let.

Můžou nastat i situace, ve kterých není souhlas rodičů třeba. Jedná se především o situace, kdy byl rodič zbaven rodičovské odpovědnosti a bylo mu odebráno právo dát souhlas k osvojení. Pokud není rodič způsobilý projevit vůli a přijmout následky svého jednání, nebo není známo, kde se zrovna nachází. O tom všem je vždy rozhodnuto soudem ve zvláštním řízení.

1.3.6.2. Péče před osvojením

Je důležité, aby si osvojitel a osvojenec na sebe zvykli a vytvořili si k sobě blízký vztah, s tím souvisí i navázání vztahu dítěte s nejbližšími členy rodiny. Proto lze dítě předat osvojiteli do péče před osvojením uplynou-li 3 měsíce ode dne podání souhlasu.⁵⁰ Po uplynutí tří měsíců rozhodne soud o předání dítěte budoucímu osvojiteli. Rozhodnutí

⁴⁶ §805 tamtéž

⁴⁷ §807 tamtéž

⁴⁸ TRNKOVÁ, Lucie. *Náhradní péče o dítě*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 168 s. ISBN 978-80-7552-864-3. s 33

⁴⁹ §817 tamtéž

⁵⁰ §826 č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku

učiní na základě šetření, které prokáže, zda je tento vztah možné právně nabýt. Ohled se bere hlavně na zdravotní stav dítěte, na etnické, náboženské i sociální prostředí, ze kterého pochází, a v neposlední řadě na dobu, po kterou bylo dítě v péči u osvojitele.

Tato péče, jinak také péče preadopční, je založena na tom, aby dítě zůstalo u osvojitele na takovou dobu, aby se mohlo naplnit to, co je základním předpokladem osvojení a to, aby existoval a začal fungovat mezi osvojencem a osvojitel vztah, jaký je mezi rodičem a dítětem. Péče před osvojením pozastavuje vyživovací povinnosti jiných osob k dítěti, neboť ty má v tu chvíli osvojitel a tuto dobu nelze ukončit dřív než po uplynutí šesti měsíců.

1.3.6.3. Zrušení osvojení

Nastanou-li problémy a jsou pro ně opodstatněné důvody, může soud osvojení na návrh osvojitele či osvojence zrušit. Mezi problémy lze zařadit například trvalé narušování citového a emočního vztahu mezi osvojitelem a osvojencem, vznik duševní poruchy, zanedbávání, nebo zneužívání práv a povinností rodiče.⁵¹ Nicméně, je ale zákonem vymezená doba pro tuto možnost a tou jsou tři roky. Po jejich uplynutí už nelze osvojení nijak zrušit. Pouze, bylo by osvojení v rozporu se zákonem. Takto byla upravena novela zákona o právu rodinném z roku 1958⁵², kdy existovaly dva typy osvojení, zrušitelné a nezrušitelné. Občanský zákoník však zavedl tzv. automatickou konverzi⁵³ těchto dvou typů po uplynutí tří let bez nutnosti rozhodnutí soudu.

1.3.6.4. Čekací doba

Každoročně se žádosti o adopci navyšují, takže se už delší dobu stává, že žadatelů je více než adoptovaných dětí. Toto se samozřejmě liší region od regionu. Existuje několik faktorů, které tuto čekací dobu ovlivňují. Je tu snaha pomoci biologickým rodinám, aby dítě nemuselo být adoptováno, nebo dáno do pěstounské péče. Největší zájem je samozřejmě o ty nejmenší, takže naproti tomu, pokud někdo žádá o starší dítě, nebo dítě se speciálními potřeby, čekací doba je daleko nižší.

⁵¹ TRNKOVÁ, Lucie. *Náhradní péče o dítě*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 168 s. ISBN 978-80-7552-864-3. s 58

⁵² Zákon č. 15/1958 Sb., o změně předpisů o osvojení

⁵³ TRNKOVÁ, Lucie. *Náhradní péče o dítě*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 168 s. ISBN 978-80-7552-864-3. s 58

Proto se v dnešní době spousta párů rozhoduje pro pěstounskou péči, aby nemusely čekat průměrně pět až deset let, než by mohly dítě zcela adoptovat. Což samozřejmě s pěstounskou péčí souvisí i kontakt s biologickou rodinou.

1.3.6.5. Mezinárodní osvojení

Právní úprava týkající se osvojení se nachází i v mezinárodních dokumentech, které přijala rovněž Česká republika. Samozřejmě, že všechny tyto dokumenty upřednostňují, aby se náhradní rodinná péče zajišťovala v dané zemi, ovšem může se stát, že o dítě nelze pečovat vhodným způsobem v jeho rodné zemi, tudíž se mezinárodní osvojení bere jako druhotný způsob náhradní péče.

Uceleným dokumentem, díky kterému lze realizovat mezinárodní osvojení, je Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení⁵⁴. Ta byla přijata v roce 1993 na Haagské konferenci a Česká republika ji ratifikovala v roce 2000. Cílem této úmluvy je vytvoření záruk, aby se mezinárodní osvojení uskutečnilo vždy v zájmu dítěte. Ústředním orgánem byl dle článku 13 Haagské úmluvy zvolen Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně⁵⁵ a s pravomocí zprostředkovat osvojení z ČR do ciziny nebo naopak. Úřad vede evidenci všech dětí, kterým je potřeba osvojení z ČR do ciziny zprostředkovat, též evidenci českých i zahraničních žadatelů, kteří jsou vhodní pro přijetí dítěte.

⁵⁴ Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí [online]. Copyright © [cit. 02.01.2021]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Pravni_predpisy_-_PDF/sb025-00m.pdf

⁵⁵ TRNKOVÁ, Lucie. Náhradní péče o dítě. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 168 s. ISBN 978-80-7552-864-3. str. 70

2. ŠPANĚLSKO

2.1. El Sistema de protección de menores

Španělská Ústava z roku 1978 dala vzniknout veřejnému systému sociálních služeb, který vyvrcholil řadou transformací. Jak se upevňoval stav autonomie, každá autonomní oblast Španělska (*Comunidad Autónoma*) převzala kompetence v různých oblastech, včetně sociálních služeb, v nichž ochrana dětí zaujímala významné místo spolu s ochranou a podporou rodiny.⁵⁶ Od té doby začalo Španělsko přijímat stále více opatření na podporu rodin s cílem zajistit dětem stálost.

Systém ochrany nezletilých, tak jak ho v současné době chápe španělský právní řád, tvoří soubor opatření, jejichž účelem je předcházet situacím sociální zranitelnosti, ve kterých se může nacházet jakýkoli nezletilý.

2.2. Legislativa a instituce

Právní rámec systému ochrany nezletilých ve Španělsku určuje španělský občanský zákoník *Código Civil*. Konkrétně tento systém, právně charakterizovaný, lze najít od článku 172. Současné znění těchto článků je výsledkem dvou stěžejních zákonů:

- Ley 21/1987, vydaný 11. listopadu, kterým se mění občanský zákoník a občanský soudní řád ve věcech osvojení.⁵⁷
- Ley Orgánica 1/1996, vydaný 15. ledna, o právní ochraně nezletilých a o částečné změně občanského zákoníku a občanského soudního řádu.⁵⁸

Tyto zákony v sobě obsahují všechny právní instituty a opatření na ochranu nezletilých, které dohromady tvoří španělský *El Sistema de protección de menores*, tzv. Systém ochrany nezletilých.

Dle španělského systému ochrany nezletilých se nezletilým rozumí osoba mladší 18 let, státní příslušník nebo cizinec, který žije nebo příležitostně pobývá ve Španělsku.

⁵⁶ Constitución española, článek 39

⁵⁷ *BOE.es* - Documento BOE-A-1987-25627. *BOE.es* - Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado [online]. [cit. 03.01.2021]. Dostupné z: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1987-25627>

⁵⁸ *BOE.es* - Documento BOE-A-1996-1069. *BOE.es* - Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado [online] [cit. 03.01.2021]. Dostupné z: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1996-1069>

Podle Ley Orgánica 1/1996, mohou cizí nezletilí, i přesto že legálně nemají bydliště ve Španělsku, podléhat La Tutela příslušné veřejné správy, která jakmile bude jedna z možností zřízena, poskytne nezletilým cizincům dokumentaci prokazující jejich situaci v souladu s imigrační legislativou.

V souladu se zákonem Ley 26/2015, ze dne 28. července, kterým se částečně mění Systém ochrany dítěte, existují dvě situace sociálního nedostatku ochrany nezletilých ve Španělsku. V závislosti pak na stupeň každé situace, bude la veřejná správa zasahovat způsobem tomu vhodně určeným. Tyto dvě situace ve Španělsku jsou:

- Situación de riesgo
- Situación de desamparo

2.2.1. Situación de riesgo⁵⁹

Jsou charakterizovány situací, ve které dochází k poškození nezletilého. Nejedná se ale o situace dostatečně závažné, které by měly za následek oddělení dítěte od jeho biologické rodiny. Ač má veřejná správa v tomto případě omezený zásah, vždy se pokouší zamezit rizikovým faktorům přijetím preventivních opatření, která by mohla zabránit situacím bezmocnosti nebo sociálního nepřizpůsobení.

2.2.2. Situación de desamparo⁶⁰

Jsou vážnějšího charakteru než situace rizikové, takže vyžadují drastičtější zásah veřejné správy. Jelikož se jedná o horší situace, má to za následek odtržení nezletilé osoby od celé rodiny, ve které se dítě nachází. Lze najít několik příčin, které zásah veřejné správy vyžadují, jsou to například: zanedbání, opuštění, fyzické a psychické týrání, sexuální obtěžování atd. Ve Španělsku je však téměř 50 % případů, u kterých je toto opatření oprávněné, jelikož pochází z nedbalosti a porušení rodičovských povinností.

Podle článku 172 španělského občanského zákoníku Código Civil se zanedbáním rozumí situace, která ve skutečnosti nastane v důsledku nedodržování předpisů nebo nedostatečného výkonu ochrany stanové zákony o péči o nezletilé.

⁵⁹ Zákon Ley 26/2015, ze dne 28. července, o změně systému ochrany dětí a mladistvých

⁶⁰ Tamtéž.

Co se týče institucí, tak kompetence v oblasti ochrany nezletilých jsou připisovány tzv. servicios sociales comunitarios. Ty kontrolují, aby právní předpisy byly dodržovány, a navíc jsou podle předpisů občanského práva pověřeni k výkonu La Tutela a k zajištění pozdější pěstounské péče, či adopce. Všechny autonomní oblasti zřídily řídicí orgán pro vše, co souvisí se sociálními službami péče o děti, a začlenily do svých právních předpisů širší obsah s opatřeními různých druhů.

V současné době jsou ve Španělsku servicios sociales hlavním orgánem, který se stará o odpovědné posouzení dvou situací bezmocnosti nezletilých osob a přijímání vhodných opatření, o kterých rozhoduje soud. Na vše ale dohlíží právě La Administración pública neboli veřejná správa, která zahrnuje orgány veřejného sektoru vytvořené za účelem správy a řízení státních orgánů, institucí a subjektů.

2.3. Formy péče o nezletilé

Je důležité zdůraznit, že veškeré pravomoci v otázkách forem péče o nezletilé, ať už se jedná například o pěstounskou péči nebo adopci, se přenášejí na každou autonomní oblast Španělska. Znamená to, že lidé, kteří se rozhodnou pečovat o nezletilého, se musí dostavit do Servicio de Protección de Menores ve své autonomní oblasti a tam podat žádost.

Ve Španělsku se formy péče o nezletilé rozdělují na dvě skupiny. Buď jsou to formy, které nepředpokládají právní vztah rodič-dítě, kam můžeme zařadit právě La Tutela, Acogimiento familiar a Acogimiento residencial. Ve druhé skupině jsou pak formy, které implikují právní vztah rodič-dítě a zařazuje se sem jediná forma a to adopce.

2.3.1. La Tutela⁶¹

Jedná se o stabilní ochranné opatření pro nezletilou osobu, které se uplatňují v případě, kdy dítě není pod rodičovskou mocí nebo se právě ocitlo v situaci bezmocnosti a je zapotřebí rychle vyřešit, jak bude v následujících chvílích o dítě postaráno (*využívá se zejména v situacích, kdy rodiče náhle zemřeli nebo opustili dítě*).

⁶¹ Článek 222 Código Civil

La Tutela se stanovuje soudním řízením, které opatrovníkovi přiznává poručenství a majetek dané osoby. Podle článku 269 občanského zákoníku je poručník odpovědný za péči o nezletilého, za jeho správnou výživu a vzdělání, jakož i začleňování jedince do společnosti.

V případě jmenování poručníka⁶² se postupuje podle seznamu osob a jednotlivého pořadí, které španělský občanský zákoník stanovuje jako preference pro jmenování poručníka. Nicméně, se dává přednost přáním rodičů, kteří mohou poručníka ustanovit ve své závěti a výslovně určit osoby, které se mají stát poručníky jejich dětí.

La Tutela zaniká⁶³, pokud nezletilý dosáhne věku osmnácti let, pokud je dítě dáno k adopci a je adoptováno, nebo v případě úmrtí nezletilého, nebo pokud je nezletilému udělena plnoletost.

2.3.2. Acogimiento familiar⁶⁴

Pěstounská péče znamená soužití a integraci dítěte v rodině, kdy musí být dočasně nebo trvale odloučeno od biologických rodičů nebo jeho zákonných zástupců. Je to forma péče o dítě, která zamezuje jejich pobyt v centrech na ochranu nezletilých a nabízí jim možnost rozvoje a rodině a udržování vztahů a rodiči a sourozenci. Z tohoto důvodu se upřednostňuje před rezidenční péčí⁶⁵ (acogimiento residencial). Často je zaměňována s adopcí, nicméně adopce přerušuje vazby mezi dítětem a jeho biologickou rodinou. V pěstounské péči zůstávají biologičtí rodiče stále součástí života dítěte.

V rámci vztahu nezletilého s pěstounskou rodinou může pěstounská péče probíhat v jeho vlastní širší rodině (*familia extensa*) nebo v cizí (*familia ajena*)⁶⁶. Za širší rodinu (*familia extensa*) se považuje rodina, ve které existuje pokrevní příbuznost mezi nezletilým a žadatelem o pěstounskou péči nebo alespoň příbuznost do třetího stupně.

⁶² Tutela. *Tus abogados* online - Mundojuridico.info [online]. [cit. 04.01.2021]. Dostupné

z: <https://www.mundojuridico.info/tutela/>

⁶³ Článek 276 Código Civil, modifikovaný ke dni 4. srpna 2018

⁶⁴ Článek 173 tamtéž

⁶⁵ Junta de Andalucía [online]. [cit. 04.01.2021]. Dostupné

z: <https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticassocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/separacion-familia.html>

⁶⁶ CAPARRÓS CIVERA, Neus; JIMENEZ AYBAR, Ivan. *El acogimiento familiar: aspectos jurídicos y sociales*. Madrid: Rialp, 2001, 224 s. ISBN 978-84-32133-54-1.

Pěstounská péče v širší rodině má, samozřejmě, přednost před péčí v rodině cizí. Pěstounská péče v cizí rodině (*familia ajena*) je pak podporována v tom případě, pokud to v širší rodině není možné, tedy neexistuje žádný příbuzný, který by o péči o dítě měl zájem nebo z důvodu, že dítě nemá absolutně žádného příbuzného.

Pěstounská péče ve Španělsku zajišťuje plnou účast nezletilého v nové pěstounské rodině a ukládá pěstounovi řadu povinností. Mezi povinnosti lze hlavně vytyčit: dohlížení na dítě, zajištění řádné výchovy, živit ho, vzdělávat ho a poskytnout dítěti základní potřeby v láskyplném prostředí. Aby mohla být pěstounská péče řádně zajištěna, je zapotřebí souhlasu jak pěstounů, tak i dítěte, pokud je v onom momentě dostatečně vyspělé, nebo pokud je starší 12 let. Také souhlas rodičů, pokud nebyli zbaveni rodičovské odpovědnosti.

Ukončení pěstounské péče⁶⁷

Pěstounská péče může zaniknout několika způsoby:

- a) Soudním rozhodnutím.
- b) Dojde-li k vážným problémům soužití mezi nezletilou osobou a osobami, kterým byla svěřena pěstounská péče, může nezletilý, pěstoun, státní zástupce, nebo rodiče, kteří nebyli zbaveni rodičovské moci, mohou požádat veřejnou správu o ukončení péče.
- c) Z důvodu úmrtí pěstouna nezletilé osoby.
- d) Dovršení plnoletosti.

Podle zákona Ley Orgánica 1/1996 o právní ochraně nezletilých, je stanoveno několik druhů pěstounské péče⁶⁸. Jsou jimi:

- Acogimiento familiar de urgencia
- Acogimiento familiar temporal
- Acogimiento familiar permanente

⁶⁷ Fin del acogimiento [online]. [cit. 04.01.2021]. Dostupné z: <https://www.babygest.com/es/acogimiento-familiar/#fin-del-acogimiento>

⁶⁸ Ministerio de Sanidad, Consumo y Bienestar Social – Tipod de agogimiento familiar [online]. [cit. 04.01.2021]. Dostupné z: http://www.msbs.gob.es/ssi/familiasInfancia/Infancia/acogimiento/TIPOS_ACOGIMIENTO_FAMILIAR/home.htm

- Acogimiento familiar especializado o profesionalizado

2.3.2.1. Acogimiento familiar de urgencia

Tento druh se vztahuje na nezletilé osoby, u nichž je nutné okamžitě zasáhnout, aby se zabránilo jejich vstupu do ochranných center. Hlavním cílem je ochránit dítě umístěním ho do bezpečného prostředí.

Tuto péči lze využít pouze na maximálně šest měsíců, přičemž je nejvhodnější pro děti mladší 7 let. V tomto případě se i odměna v podobě hrazení všech výdajů na dítě vrací dotyčné rodině ve 100 %⁶⁹.

Požadavky na rodinu:

- Dodržování všech obecných kritérií pro hodnocení vhodnosti pro pěstounskou péči.
- Mít dostatečné osobní schopnosti poskytovat potřebnou péči a pozornost nezletilým.
- Alespoň jeden z členů pěstounské rodiny se musí plně věnovat této pěstounské péči a musí být dítěti vždy k dispozici.
- Domácnost musí umožnit okamžité začlenění nezletilé osoby.
- U každého člena pěstounské rodiny mohou být současně ubytováni maximálně dva nezletilí.

2.3.2.2. Acogimiento familiar temporal

Pěstounská péče dočasná má přechodný charakter, který se podporuje v případě, že situace nezletilého umožňuje jeho opětovné začlenění do biologické rodiny, nebo pokud je přijato stabilnější ochranné opatření, jakým je pěstounská péče trvalá nebo adopce.

⁶⁹ *Junta de Andalucía* - Modalidades de acogimiento familiar. Junta de Andalucía [online]. [cit. 04.01.2021]. Dostupné

z: <https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticasocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/acogimiento/paginas/modalidades.html>

Hlavním cílem u tohoto druhu je opět ochrana dítěte začleněním ho do bezpečného prostředí. Jelikož je to péče dočasná, může trvat maximálně dva roky, přičemž se může jednat o nezletilé osoby v jakémkoli věku.

Odměnu za péči o dítě lze vyplatit v závislosti na ekonomické situaci pěstounské rodiny. Stejně jako v předchozím druhu PP, existují i tady podobné **požadavky na pěstounskou rodinu:**

- Dodržování obecných kritérií pro hodnocení vhodnosti pro pěstounskou péči.
- Přijetí dočasnosti pěstounské péče.
- Přijetí biologické rodiny, neboť se smí setkávat biologická rodina s nezletilým.

2.3.2.3. Acogimiento familiar permanente

Trvalá pěstounská péče nastane v případě, pokud není možné opětovné začlenění dítěte do jeho biologické rodiny, nebo je to osobní přání nezletilého nebo různé situace, které doporučují jeho stabilní a trvalou integraci do pěstounské rodiny, aniž by se vytvořili vztahy rodič – dítě, jak je to v adopci.

Péče je trvalá, a proto může trvat až do plnoletosti nezletilého, přičemž je zaměřena hlavně na děti starší sedmi let. Opět může být tento druh péče financován v závislosti na ekonomické situaci pěstounské rodiny.

I zde je několik podobných i jiných požadavků na rodiny, se kterými by měla počítat, pokud jí bude umožněno starat se o dítě:

- Dodržování obecných kritérií pro hodnocení vhodnosti pro pěstounskou péči.
- Přijetí celé situace bez předem stanoveného časového limitu.
- Bez vyhlídek na adopci.
- Bez možnosti návratu k biologické rodině.
- Přijetí vztahu nezletilého s jeho biologickou rodinou. Dodržovat jejich setkání a snažit se rozvíjet jejich vztah.

2.3.2.4. Acogimiento familiar especializado

Jedná se o formu dočasné nebo trvalé pěstounské péče, která je poskytována dětem se zvláštními potřebami nebo v různých okolnostech způsobenými nemocí, problémy s chováním, tělesným mentálním nebo smyslovým postižením, nebo nezletilým

osobám, které vyžadují zvláštní podporu kvůli zneužívání nebo utrpením sexuálního zneužívání.

Pokud se jedná o dočasnou pěstounskou péči, trvá tato specializovaná péče stejně, maximálně tedy dva roky. To samé je i u péče trvalé, kde může trvat až do zletilosti. Věk nezletilého v tomto případě nehraje žádnou roli, tudíž je to pro děti jakéhokoli věku. Výdaje na péči se v tomto případě vyplácejí ve 100 % případech a samozřejmě i za kvalifikaci rodiny v rámci specializované péče.

2.3.2.5. Dávky pěstounské péče

Pěstounská péče znamená, že pěstounská rodina má určité výdaje způsobené péčí o potřeby nezletilého, a proto ve Španělsku existuje finanční podpora prostřednictvím dávek, kterými vláda přispívá k úhradě výdajů.

Způsoby a částky uznané zákonem⁷⁰:

- Základní dávka, pravidelné životní náklady:
 - 334,14 EUR měsíčně za každého nezletilého
 - Pro dočasnou pěstounskou péči v cizí rodině 464,09 EUR měsíčně za každého nezletilého
- Specifická dávka pro nouzovou PP a specializovanou PP činí 594,03 EUR měsíčně plus navíc pobírání základní dávky.
- Mimořádné dávky na pokrytí konkrétních výdajů, které nejsou hrazeny zdravotnictvím. Částka se mění v závislosti na vzniklých výdajů jako je fyzioterapie, ortodoncie atd.

2.3.3. Acogimiento residencial⁷¹

Residenční péče je další formou ochrany nezletilých ve Španělsku. Nicméně, je ale pro ty nezletilé, kteří nemohou zůstat se svými biologickými rodinami ani není u nich

⁷⁰ Medidas de compensación económica – Junta de Andalucía[online]. [cit. 04.01.2021]. Dostupné z: <https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticassocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/paginas/medidas-compensacion-economica.html>

⁷¹ CSE Consultoria Social y Educativa - Educación Social en el acogimiento residencial de menores en la Comunidad de Madrid [online]. [cit. 04.01.2021]. Dostupné z: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjH9KmFg_zt

možná pěstounská péče. Tato péče se vykonává v ochranných centrech a zařízeních určená k residenční péči o nezletilé osoby.

Centra ochrany představují prostory, místa, kde je o nezletilé dobře postaráno, kde se podporuje jejich rozvoj v různých oblastech. Jde tedy především o prostředí, kde na jedné straně jsou zaručeny odborné a materiální zdroje a na druhé straně zajištěna péče o duševní a emoční vývoj dítěte.

Tato forma je zaměřena na děti jakéhokoli věku, nicméně lze zdůraznit vývoj zaznamenaný v posledních letech, kde se stále zmenšuje počet dětí do deseti let. Z toho lze vyvodit jasnou věkovou hranici pro možnou adopci či pěstounskou péči.

Existují různé typy center přizpůsobených různým potřebám dětí a dospívajících. Jednotlivými typy jsou:

- **Casas:** jsou to centra soužití umístěná ve standardních domech, které se řídí vzorem nejběžnějších domácností.
- **Residencias:** jsou to též domy, které jsou seskupené pospolu a tvoří menší komplex, ve kterém nezletilí sdílejí společné prostory.

V současné době je ve Španělsku takovým trendem udržovat jakousi síť rezidencí, jejichž organizace a provoz se stále více podobá malým kvazi-rodinným jednotkám, které dětem, dospívajícím a mladistvým umožňují vzdělání, jenž jim usnadňuje život a rozvíjení se za stejných či podobných podmínek jako u většiny obyvatel.

2.3.4. Adopción⁷²

Adopce ve Španělsku je poslední z forem ochrany dítěte regulovaná zákonem, pomocí kterého je možné vytvořit úplnou stabilní rodinu s opuštěnými dětmi, které nemohou z různých důvodů být součástí té své biologické. Je důležité si uvědomit, že při adopcích se vždy hledí v nejlepší zájem nezletilé osoby, takže adoptivní rodiče musí splňovat spoustu požadavků a získat samozřejmě i způsobilost k adopci.

AhXwkIsKHaalAyEQFjAAegQIAxAC&url=http%3A%2F%2Fwww.cpeesm.org%2Fdescargar.php%3Fid%3D292&usg=AOvVaw0Xej-EqapshZ-9Sk8n01R2

⁷² PANCHÓN IGLESIAS, Carme; HERAS TRIAS, Pilar. Adopciones sin recetas: Diferentes maneras de vivir la adopción. Barcelona: Editorial GRAÓ, 2010. 139 Págs. ISBN 97-884-78277-87-2

I přesto že si každá autonomní oblast Španělska může určovat své vlastní požadavky týkající se osvojení dítěte, zde jsou vypsány obecné podmínky, které musí osvojitelé a osvojenci splňovat:

Podmínky pro osvojitele⁷³

- Být starší 25 let. Pokud se jedná o pár, postačí, aby jedem z nich byl starší 25 let.
- Věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojencem nesmí být menší než 16 let a větší než 45 let. V případě páru opět postačí, aby nejmladší z nich nepřekročil tento maximální věkový rozdíl. Na druhou stranu, pokud jsou osvojitelé schopni přijmout skupinu sourozenců nebo nezletilých se zvláštními potřebami, může být věkový rozdíl větší.
- Dodržovat psycho-pedagogické a socioekonomické podmínky. To znamená mít stabilní vztah, mít přiměřený čas na vzdělávání dítěte, mít pozitivní a sdílenou motivaci k adopci, pokud se jedná o páry. Zjednodušeně, je zapotřebí získat jakési osvědčení o vhodnosti adopce.
- Nesmí být osvojitel zbaven rodičovské moci u předchozího dítěte.

Podmínky pro osvojence

Obecně lze ve Španělsku adoptovat pouze neemancipované nezletilé. Na druhou stranu není možné adoptovat následující:

- Potomka.
- Vnoučata a sourozence

Rovněž je třeba mít na paměti, že nikdo nemůže být adoptován více než jednou osobou, pokud neprovádí adopci společně pár. V případě manželství uzavřené až po adopci, je možné, aby si manžel adoptoval děti své manželky a naopak. Je důležité zmínit, že Španělsko je napřed co se týče stejnopohlavních párů. Díky zákonu z roku 2005 se změnil článek 44 Código Civil. Jednalo se o přidání druhého odstavce, díky kterému má manželství stejná práva, ať už jsou partneři stejného nebo rozdílného pohlaví.

⁷³ Requisitos para adoptar en España [online]. [cit. 04.01.2021]. Dostupné z: <https://www.babygest.com/es/adopcion-nacional/#requisitos-para-adoptar-en-espana>

Čekací doba⁷⁴

V posledních 20 letech se ve Španělsku stále více prodlužují čekací doby na adopci nezletilé osoby. V současné době je průměrná čekací doba podle CORA (Coordinadora de asociaciones de adopción y acogimiento) 6 až 8 let. Důvodem ale není zpoždění orgánů veřejné správy při schvalování žádostí o adopci, ale počet adoptovatelných dětí. Nicméně, aby bylo dítě možné adoptovat, je nutné, aby se jeho biologičtí rodiče nebo příbuzní vzdali rodičovské moci, což ve Španělsku není moc běžné.

To je nejspíše důvod, proč mnoho nezletilých žije v ochranných centrech nebo sirotčincích, dokud nedosáhnou plnoletosti, aniž by byli adoptováni. Obvykle jsou to děti, kteří mají rodinu, která se o ně nemůže postarat, takže jsou pouze umisťováni do pěstounské péče. Proto se osvojitelům doporučuje začít žádat o adopci, dokud nedovrší 37 let, protože pak je možné, že jakmile bude překročen 45letý rozdíl u nezletilé osoby, osvojitelé budou ze seznamu kandidátů odstraněni.

Nicméně, je důležité si také uvědomit, že tato čekací doba se zkracuje na adopci dětí se speciálními potřebami, starších sedmi let, skupin sourozenců nebo na nezletilé s tělesným nebo mentálním postižením.

2.3.4.1. Adopción internacional⁷⁵

Mezinárodní adopce je výjimečným a trvalým řešením pro nezletilé, o které se z různých důvodů nemohou postarat jejich vlastní rodiny ani země původu. Stanovené postupy a kritéria jsou zaměřena na to, aby mezinárodní adopce mohly být prováděny s ohledem na nejlepší zájmy dětí a samozřejmě v dodržování jejich práv.

Španělsko podepsalo a ratifikovalo Úmluvu o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení v roce 1995 a tím byla tato úmluva zakotvena ve španělském právním systému. V posledních letech se ale adopce dětí ze zahraničí drasticky snížily nejen ve Španělsku ale i po celém světě, můžou za to zejména změny právní a sociální v zemích původu, což samozřejmě prodlužuje čekací dobu.

⁷⁴ Tiempo de espera [online]. [cit. 04.01.2021]. Dostupné z: www.babygest.com/es/adopcion-nacional/#tiempo-de-espera

⁷⁵ Adopción internacional [online]. Copyright ©Ministerio de Asuntos Exteriores, Unión Europea y Cooperación [cit. 04.01.2021]. Dostupné z: <http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/ServiciosAlCiudadano/Paginas/AdopcionInternacional.aspx>

3. KOMPARACE

V této třetí kapitole lze najít hlavní jádro celé práce, neboť se jedná právě o samotnou komparaci obou zemí, tedy komparaci pojetí ochrany dětí v České republice a ve Španělsku. Kapitola je rozdělena do pěti podkapitol, kde poslední dvě podkapitoly se týkají právě dvou forem péče o děti, kterými jsem se věnovala v celé práci nejvíce.

3.1. Sociálně právní ochrana dětí

Chápání ochrany nezletilých je v obou zemích velice podobné. Jak v České republice, tak ve Španělsku existují opatření, která by měla každému dítěti zajistit právo na život, jeho příznivý vývoj, rodičovskou péči, svobodu myšlení, možnost rozvíjení osobnosti, právo na vzdělání, ale samozřejmě i zajištění ochrany před tělesným i duševním násilím, zneužíváním a podobně.

3.2. Legislativa a instituce

Legislativa ohledně ochrany dítěte se v České republice nachází v mnoha právních předpisech, nicméně těma dvěma nejdůležitějšími, které se touto sociální problematikou zabírají jsou zákon č. 359/1999 o sociálně-právní ochraně dětí a nový občanský zákoník č. 89/2012. Podobně je tomu i ve Španělsku, kde španělská legislativa ohledně ochrany a náhradní péče o dítě je definována ve španělském občanském zákoníku (Código Civil), jenž je ale výsledkem dvou stěžejních zákonů, a to Ley 21/1987, kterým se mění občanský zákoník a občanský soudní řád ve věcech osvojení, a Ley Orgánica 1/1996 o právní ochraně nezletilých a o částečné změně OZ a občanského soudního řádu.

Obě země se shodují v tom, komu je ochrana poskytována, tedy všem nezletilým, ať už se jedná o státního příslušníka nebo cizince. Co se týče ale cizinců, v České republice dle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, je poskytnuta ochrana dítěti, které je přihlášeno k pobytu na území ČR po dobu nejméně 90 dnů. Nicméně dle zákona o sociálně-právní ochraně v § 2 odst. 3, se ukládá povinnost poskytnout právní ochranu i dětem, které nesplňují dané podmínky pobytu. Ve Španělsku žádná doba stanovená není a ani různé dodatkové zákony o ukládání ochrany. Veliký rozdíl lze vytyčit ve španělském systému ochrany dítěte. Tam existují dvě situace zakotvené v zákoně Ley 26/2015. Jedná se o situace sociálního nedostatku ochrany nezletilých, podle kterých la Administración (Státní správa) rozhoduje a zasahuje způsoby vhodně určenými. Jsou to Rizikové situace

a Situace bezmocnosti. V České republice takto rozdělené a definované situace nejsou. MPSV vymezuje na své webové stránce několik typických situací, kdy je ochrana poskytována, nicméně rozdělené jako ve Španělsku to není.

Co se týče kompetentních institucí, v obou zemích je to velice podobné. Vedle ministerstev mají obě země ještě další orgány, které se péčí o děti zabývají. Například v České republice jsou to krajské a obecní úřady, ale i Úřad práce ČR. Ve Španělsku jsou to Entidades Públicas.

3.3. Formy péče

V tomto bodě se obě země trochu rozcházejí. Hlavně tedy v celém systému forem náhradní péče a jeho uspořádání. V České republice se náhradní výchova rozděluje na dvě skupiny, náhradní rodinná péče, které je věnována tato bakalářská práce, a ústavní výchova. Občanský zákoník pak rozlišuje čtyři formy NRP, a to svěřeni dítěte do péče jiné osoby, pěstounská péče, poručenství a adopce. Stručné a jasné dělení ochrany a péče o dítě.

Na druhou stranu, ve Španělsku je to o trochu jiné. Španělský systém totiž dělí formy podle právního vztahu. Buď tedy jsou formy, které nepředpokládají právní vztah rodič-dítě, mezi které zařadíme la Tutela, Acogimiento familiar a Acogimiento residencial, nebo formy, které ten vztah implikují. Sem patří pouze jedna forma náhradní péče a tou je Adopción. Vše se totiž odvíjí od dvou situací, ve kterých se nezletilý může ocitnout, a to buď v rizikové situaci, která se bere za tu mírnější, kde je ještě šance vše dát do pořádku, aby dítě přeci jen mohlo vyrůstat s biologickými rodiči, nebo v situaci bezmocnosti, kam spadají situace většího rázu a oproti první situaci má tato daleko větší právní důsledky, jako je zařazení dítěte do systému pěstounské péče, nebo aby mohlo být adoptováno. Stejně jako v České republice je poslední možností pro dítě péče ústavní. Ta se ve Španělsku zařazuje do forem, které právní vztah neimplikují.

3.3.1. La Tutela/Poručenství

Španělská forma náhradní péče la Tutela je ekvivalentní k české formě poručenství. V obou případech se jedná o formy, které nastávají za situace, kdy rodiče nezletilého náhle zemřeli, opustili ho nebo neexistuje nikdo, kdo by mohl vůči dítěti vykonávat rodičovskou odpovědnost. Jak v České republice, tak ve Španělsku jmenuje

poručníka soud a zaniká tato forma, pokud nezletilý dosáhne zletilosti, nebo je dáno k adopci.

3.3.2. Pěstounská péče/Acogimiento familiar

Pěstounská péče v České republice, tak jak ji chápe český právní řád, je nejvíce podobná španělské formě Acogimiento familiar. V obou případech se totiž jedná o formu náhradní péče, která je zvolena, pokud o dítě nemohou pečovat jeho biologičtí rodiče a v případě České republiky ani poručník. Jak v ČR, tak ve Španělsku se často tato forma zaměřuje s adopcí. Nutno zmínit, že v obou státech se jí dává přednost před péčí ústavní, tedy pobyt dítěte v dětských domovech a podobných center pro nezletilé a opuštěné.

V čem se dále shodují obě země jsou práva a povinnosti rodičů vůči dítěti, neboť nadále biologičtí rodiče zůstávají součástí života dítěte. Též se dává přednost svěřením dítěte do péče příbuzné osoby, pokud existuje a s pěstounskou péčí souhlasí. Ve Španělsku je tato část velmi dobře rozdělena, kdy v rámci vztahu nezletilého a pěstounské rodiny probíhá PP ve vlastní rodině dítěte (familia extensa) nebo v cizí (familia ajena). Vedle práv a povinností rodičů lze porovnat i ta pěstounova. Opět ale jsou si velice podobná, můžeme zmínit udržování a rozvíjení dítěte, zajištění výchovy, obživy, vzdělání a poskytnutí dítěti základní potřeby v láskyplném prostředí, aby se cítilo co nejlépe.

Stejně jako Česká republika, má Španělsko také několik typů pěstounské péče. Konkrétně čtyři. Jedná se, dle mého překladu, o Nouzovou pěstounskou péči, Dočasnou PP, Trvalou PP a Specializovanou nebo profesionalizovanou. Česká republika má uzákoněné dva hlavní typy, PP na přechodnou dobu a PP dlouhodobou. Jak již bylo zmíněno v podkapitole *1.6. Pěstounská péče*, podle Ministerstva práce a sociálních věcí existuje i tzv. Předpěstounská péče, což bychom mohli charakterizovat jako takovou zkušební péči. V porovnání ale se španělskými typy pěstounské péče, lze konstatovat, že žádný typ české předpěstounské péče ji není podobný ba dokonce stejný. To samé můžeme říct i naopak u španělské péče specializované, kdy v České republice neexistuje tento speciální typ vymezený pouze na děti se zvláštními potřebami. Zvláštním typem je pak španělská pěstounská péče nouzová, která se vztahuje na nezletilé osoby, u kterých je potřeba zasáhnout. Využívá se na maximálně šest měsíců a v České republice ji není podobný žádný typ.

Nicméně, dva typy jsou si velice podobné, jedná se o českou pěstounskou péči na přechodnou dobu, která koresponduje se španělskou pěstounskou péčí dočasnou. Jedná se o typy pěstounské péče, které se mohou vykonávat po dobu, po které nemohou rodiče ze závažných důvodů dítě vychovávat, nebo po dobu, po které se rozhodne, zda dítě bude přesunuto do pěstounské péče trvalé, nebo bude adoptováno. Rozchází se ale v době, po kterou jsou oba typy vykonávány. V České republice se jedná o jeden rok, kdežto ve Španělsku se této péči dávají až roky dva. Druhým typem je česká pěstounská péče dlouhodobá a španělská PP trvalá. Jsou koncipovány jako stabilní a dlouhodobá opatření pro nezletilé, kteří se nemohou opětovně začlenit do své biologické rodiny, nebo je to například osobní přání dítěte. V obou případech můžou tyto typy trvat do plnoletosti dítěte.

Co se týče dávek pěstounské péče, bylo ve španělském systému velice obtížné dohledat všechny možné příspěvky na dítě, pokud nějaké další existují. Je totiž třeba zdůraznit, že Španělsko se dělí na několik autonomních oblastí, které mají vedle těch základních zákonů vydané státem ještě své vlastní, tudíž každá autonomní oblast si příspěvky v pěstounské péči upravuje sama. Nicméně, existuje ve Španělsku základní dávka na úhradu potřeb dítěte, která je měsíční a v přepočtu na české koruny činí něco kolem 8500 Kč. Tento příspěvek se shoduje s českým měsíčním příspěvkem na úhradu potřeb dítěte. V České republice je ale výše příspěvku podmíněna věkem nezletilého. V průměru tak příspěvek činí 6000 tisíc. Což v porovnání se Španělskem je o hodně méně. Je důležité si ale uvědomit životní a ekonomickou úroveň mezi těmito dvěma státy.

3.3.3. Adopce/Adopción

Adopce neboli osvojení existuje v obou zemích a dle mého názoru se jedná o formu náhradní péče, která se nijak zásadně neliší v obou právních rádech. Ze všech forem je tato jediná, která implikuje právní vztah rodič-dítě a v rámci náhradní ochrany a péče o dítě se jedná o nejlepší možnou volbu pro nezletilého. Jak v České republice, tak ve Španělsku získá dítě osvojením příjmení svých nových rodičů a ti získají všechna práva a povinnosti, která se od těch biologických přenesou.

Aby se mohl někdo stát osvojitel, musí být ve Španělsku starší 25 let, nebo pokud se jedná o pár, stačí když bude starší 25 let alespoň jeden. Naopak v České republice pouze postačí, aby osvojitelem byla zletilá a svéprávná osoba s dobrým zdravotním stavem. Obě země se shodují ve věkovém rozdílu mezi osvojencem a osvojitelem. Ten je

stanovený v obou případech na minimálně 16 let. Nicméně, ve Španělsku existuje i maximální věk pro osvojitele a ten činí 45 let. S tím souvisí i možné vztahy mezi osvojencem a osvojitelem. Ty se v obou zemích zakazují, to znamená, že je zakázáno adoptovat příbuzného v přímé linii, vnoučata a sourozence.

Ve Španělsku se stále více prodlužují čekací doby, podobně je tomu i v České republice a v obou případech za to může nízký počet adoptovaných dětí, kterých je každý rok méně než žádostí o osvojení. Proto se někdy rodiče uchýlí spíše k pěstounské péči, která může být vyřízena rychleji.

3.3.4. Acogimiento residencial/Ústavní péče

Jak již bylo nastíněno v podkapitole 3.2. *Formy péče*, v České republice je Ústavní péče druhá forma náhradní výchovy. Zcela se odlišuje od náhradní rodinné péče, jelikož zde se nezletilí svěřují do kojeneckých ústavů, dětských domovů, výchovných ústavů nebo například klockánek, takže děti nevyrůstávají v žádné rodině. Na druhou stranu, ve Španělsku takto rozdělená péče o děti není. Rozděluje se pomocí právního vztahu rodič-dítě, tudíž španělský systém zařazuje Acogimiento residencial do skupiny forem, které neimplikují právní vztah rodič-dítě společně s dalšími formami výše zmíněnými.

Podle právních definic a informací se Acogimiento residencial shoduje s českou ústavní péčí. Jelikož ale ústavní péče není předmětem mé bakalářské práce, není tento typ péče více komparován.

4. ROZBOR PŘÍSLUŠNÉ PRÁVNÍ TERMINOLOGIE

Tato poslední část je věnována rozboru španělské právní terminologie, která se během celé práce objevuje. Pro tuto část je zvoleno několik slovníků, s jejichž pomocí se pokusím vybrané termíny rozebrat a zvolit vhodný český ekvivalent, nebo jen určit ten nejvhodnější překlad. Jedná se tedy o terminologickou databázi EU IATE⁷⁶, Diccionario de la lengua española - Real Academia Española (RAE)⁷⁷, Španělsko-český a česko-španělský velký slovník LINGEA⁷⁸, Španělsko-český právní a ekonomický slovník⁷⁹ od pana Bryndy a jako poslední Česko-španělský odborný slovník⁸⁰.

Tuto část zakončuji terminologickým glosářem s vybranými termíny, na které jsme mohli narazit během celé práce. Glosář je sestavený s pomocí slovníků výše uvedených. Vybrala jsem ale jen tři, databázi IATE, velký slovník LINGEA a Česko-španělský odborný slovník.

4.1. Rozbor terminologie

Sistema de proteccion del menor

Pro tento španělský termín neexistuje v češtině doslovný překlad, ten by mohl s pomocí výše zmíněných slovníků znít takto: **Systém ochrany nezletilých**. Databáze IATE ani jiný slovník takto formulovaný termín vůbec nenabízí. Nicméně, když se podíváme na možný ekvivalent v českém právním řádu, ten jednoznačně zní **socialně-právní ochrana dětí**. Pokud bychom tento termín chtěli přeložit zase do španělštiny, zněl by takto: *Protección social y jurídica del menor*.

⁷⁶ *Slovník IATE* [online]. © 2020 [cit. 04.01.2021]. Dostupné z: <https://iate.europa.eu/home>

⁷⁷ *Diccionario de la lengua española*. Edición del Tricentenario [online]. Copyright © Todos los derechos reservados [cit. 04.01.2021]. Dostupné z: <https://dle.rae.es>

⁷⁸ *Španělsko-český, česko-španělský velký slovník*. V Brně: Lingea, 2009. ISBN 978-80-87062-64-7.

⁷⁹ BRYNDA, Jiří. *Španělsko-český právní a ekonomický slovník*. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-669-3.

⁸⁰ HOLÁ, Zuzana. *Česko-španělský odborný slovník: [terminologie pro překladatele a odborníky: přírodní a společenské vědy, technické obory, kultura]*. Brno: Computer Press, 2009. Jazyky (Computer Press). ISBN 978-80-251-2256-3.

Acogimiento familiar

Ve třetí části *Komparace* jsem se trochu překlada již dotkla. Proto už víme, že pro tento španělský termín jedné z forem péče o děti existuje český ekvivalent, a to **pěstounská péče**. Je ale zajímavé, že pokud do databáze IATE vložíme tento termín česky a budeme ho chtít přeložit, ve španělštině nám to nic nenajde. Nicméně, pokud bychom *acogimiento familiar* samostatně rozebrali a přeložili čistě slovo *acogimiento* pomocí výše zmíněných slovníků, překlad by byl **přijetí/přivítání**. Slovo *familiar* zase **rodinný**. Mohlo by se to tedy pochopit jako tzv. rodinné přijetí, jelikož *pěstounská péče* je přeci o přijetí dítěte do nové rodiny.

Nikde ve slovníku ani v databázi IATE nelze nalézt přesný český překlad **acogimiento familiar temporal**. S pomocí slovníků a čistě překlada *temporal*, což tedy znamená časový, nebo dočasný, můžeme říct, že český ekvivalent by mohla být **pěstounská péče na přechodnou dobu**. To samé platí i u **acogimiento familiar permanente**, kde *permanente* je trvalý. Takže český ekvivalent by mohla být **pěstounská péče dlouhodobá**. Jak již víme, existují ve Španělsku ještě dva typy, **acogimiento familiar de urgencia** a **especializado**. U nich český ekvivalent nalézt nejde, jelikož Česká republika má pouze dva typy *pěstounské péče*. S pomocí slovníků by se ale daly přeložit jako **pěstounská péče nouzová** a **pěstounská péče specializovaná**.

Patria potestad

Další z termínů je **patria potestad**. V překlada s pomocí IATE znamená tento termín **rodičovská zodpovědnost**, což koresponduje s rodičovskou odpovědností v českém právním řádu. Když si ale tento termín rozebereme a pomocí příslušných slovníků pokusíme přeložit, slovo *patria* znamená vlast, otcina a slovo *potestad* moc, pravomoc.

Acogimiento residencial

Databáze IATE překládá tento termín jako **ústavní výchova**. Když se pokusíme přeložit termín opačně, přeloží nám databáze *ústavní výchovu* i jako **acogimiento del menor en un establecimiento**. Oddělený překlad s pomocí španělsko-českého právníckého a ekonomického slovníku a velkého slovníku LINGEA nám *acogimiento*

opět přeloží jako přijetí, přivítání a residencial jako obytný, residenční. Což opět koresponduje tak trochu s onou **ústavní výchovou**.

Adoptante

Díky španělskému právnímu řádu lze poznat, že se jedná o český termín osvojitel. Ujistit se můžeme i s pomocí databáze IATE. Velice zajímavé je ale podívat se na možnosti překladu slova osvojitel zpět do španělštiny, jelikož ta nám nabízí hned několik možností. Databáze IATE překládá zpětně tento termín jako **progenitor adoptivo** nebo **padre adoptivo**. Tudiž úplně zmizel termín adoptante. Španělsko-český, česko-španělský velký slovník ho překládá takto: **adoptador** či **prohijado**. Nicméně, podle RAE existují všechny vypsané překlady.

Adoptado

U tohoto španělského termínu lze postupovat stejně jako u adoptante. Český ekvivalent je tedy osvojenec. I v databázi IATE je tento překlad preferovaný. Na druhou stranu, ani překlad osvojenec do španělštiny se nevyhnul několika možnostem. Databáze IATE překládá tento pojem jako **hijo adoptivo**. Zato velký slovník LINGEA překládá jako **ahijado**. V česko-španělském odborném slovníku se slovo osvojenec radši vůbec nenašlo.

Náhradní rodinná péče

Jak již bylo řečeno v předchozích kapitolách, tento výraz existuje pouze v českém právním řádu. Databáze IATE uvádí jen jeden příklad překladu NRP, který ovšem má nízkou spolehlivost. Příklad zní takto: **colocación en un hogar de guarda**. Když si ale zadáme do velkého slovníku LINGEA pouze slovo colocación, přeloží nám to jako **umístění**, což vůbec nekoresponduje s českým termínem. Mým doslovným překladem s pomocí velkého slovníku LINGEA a Španělsko-českého právníckého a ekonomického slovníku by mohla NRP ve španělštině znít takto: **cuidado familiar de sustitución**. V glosáři je pak tento můj překlad tučně zvýrazněn.

4.2. Glosář

Glosář je sestavený s pomocí tří slovníků, a to databáze IATE, Španělsko-českého a česko-španělského velkého slovníku LINGEA a s Česko-španělským odborným slovníkem. Tučně zvýrazněná slova jsou mým vlastním překladem. Slova kurzívou jsou naopak pojmy, které jsou španělským právním řádem daná.

ŠPANĚLSKY			ČESKY
IATE	LINGEA	Odborný slovník	
<i>Acogimiento familiar de urgencia m</i>			Pěstounská péče nouzová
<i>Acogimiento familiar especializado m</i>			Pěstounská péče specializovaná
<i>Acogimiento familiar m</i>			Pěstounská péče
<i>Acogimiento familiar permanente m</i>			Pěstounská péče dlouhodobá
<i>Acogimiento familiar temporal m</i>			Pěstounská péče na přechodnou dobu
<i>Acogimiento residencial m</i>			Ústavní péče
<i>Adopción f</i>	<i>Adopción f</i>	<i>Adopción f</i>	Adopce/osvojení
<i>Adopción internacional f</i>	<i>Adopción internacional f</i>	<i>Adopción internacional f</i>	Mezinárodní osvojení
<i>Hijo adoptivo m</i>	<i>Ahijado m</i>	x	Osvojenec
<i>Progenitor adoptivo m</i>	<i>Prohijador m</i>	<i>Adoptador m</i>	Osvojitel
<i>Código civil m</i>	<i>Código civil m</i>	<i>Código civil m</i>	Občanský zákoník
<i>Compensación económica f</i>			Finanční podpora
<i>Cuidado familiar de sustitución m</i>			Náhradní rodinná péče
<i>Familia ajena f</i>			Cizí rodina
<i>Familia extensa f</i>			Širší rodina
<i>Mayoría de edad f/ Mayor edad f</i>	<i>Mayoría de edad f/ Mayoridad f</i>	<i>Mayoría de edad f/ Mayoridad f</i>	Zletilost
<i>Menor m</i>	<i>Menor m (de edad)</i>	<i>Menor m (de edad)</i>	Nezletilý

x	Padre de acogida <i>m</i>	Tutor <i>m</i>	Pěstoun
Patria potestad <i>f</i>			Rodičovská odpovědnost
Prestación <i>f</i>	Prestación <i>f</i>	Prestación <i>f</i>	Dávka
Protección <i>f</i>	Protección <i>f</i>	Protección <i>f</i>	Ochrana
<i>Sistema de protección de menores, m</i>			Sociálně-právní ochrana dětí
<i>Situación de desamparo f</i>			Situace bezmocnosti
<i>Situación de riesgo f</i>			Rizikové situace
Tutela <i>f</i>	Tutela <i>f</i>	Tutela <i>f</i>	Poručenství
Tutor <i>m</i>	Tutor <i>m</i>	Tutor <i>m</i>	Poručník

ZÁVĚR

Jako cíl své bakalářské práce jsem si určila porovnání jednotlivých forem náhradní rodinné péče v České republice a ve Španělsku a následné určení míry podobnosti a rozdílnosti těchto forem obou zemí. Druhým cílem pak byla analýza příslušné právní terminologie a sestavením terminologického glosáře s pomocí příslušných slovníků.

Bakalářskou práci jsem rozdělila na čtyři části. První dvě části jsou popisné, jedná se o českou a španělskou část, kde jsem stručně představila chápání ochrany dětí, její legislativu ukotvenou v obou právních řádech a následně jsem se pak zabývala jednotlivými formami náhradní rodinné péče, přičemž v obou zemích jsem se detailněji věnovala nejvíce pěstounské péči a adopci. Třetí část patří celému jádru práce, neboť se jedná o komparativní analýzu, ve které jsem provedla srovnání legislativy obou zemí, a hlavně forem péče o dítě.

V rámci komparace jsem byla celkem překvapená, jak si je česká právní úprava s tou španělskou velmi podobná, hlavně tedy v jednotlivých formách péče o dítě. Nicméně, našlo se i několik odlišností. Jako hlavní odlišností je nepochybně celý systém forem a jeho uspořádání. V České republice je totiž náhradní rodinná péče jednou ze dvou forem náhradní výchovy. Tou druhou je ústavní péče. Ve Španělsku takové dělení neexistuje, tam se dělí, jak již bylo uvedeno ve třetí části, podle právního vztahu rodič dítě. To znamená, že ústavní péče, která je v českém řádu samostatně jako druhá forma, je v tom španělském společně vedle pěstounské péče. Další velkou odlišností je nepochybně ukotvení dvou situací ve španělském zákoníku, podle kterých se rozhoduje v rámci ochrany dítěte a jeho následném svěření do péče.

Na druhou stranu mají obě země v jednotlivých formách péče o dítě spoustu podobností, místy bych i řekla, že jsou zcela totožné jen s nepatrnými rozdíly. Jako například v případě adopce ve Španělsku, kdy je stanoven i maximální věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojencem. Co se týče pěstounské péče v obou zemích, zde je rozdíl v počtu typů, kdy Česká republika má dva, ale Španělsko rovnou čtyři. S ohledem na státní sociální podporu v obou zemích, lze říci, že osoby, které se starají o děti ve Španělsku, jsou odměňovány lépe než v České republice. S tím souvisí i dlouhá čekací doba, neboť adoptovatelných dětí stále ubývá.

Čtvrtá část patřila analýze právní terminologie, která obsahuje několik problematických právních termínů, které jsem se pokusila rozebrat a pomocí slovníků

přeložit ta, ke kterým jsem nedokázala najít vhodný ekvivalent. Což se stalo u slovního spojení náhradní rodinná péče. Nicméně, je to logické, že jsem nic nenašla, neboť tento termín existuje jen v České republice. K části byl i připojen glosář s vybranými právními termíny.

Na závěr bych chtěla poznamenat, že si myslím, že jsem zadané cíle v bakalářské práci alespoň částečně splnila a dokázala jsem objasnit skutečnosti vybrané problematiky, zhodnotit a porovnat jednotlivé aspekty forem náhradní rodinné péče.

RESUMÉ

Como objetivo de mi tesis, determiné una comparación de las diferentes formas de cuidado familiar sustituto en la República Checa y España con la diferencia entre los dos países. El segundo objetivo era analizar la terminología jurídica y elaborar un glosario terminológico.

Dividí mi tesis en cuatro partes. Las dos primeras son descriptivas, se trata de las partes checa y española, donde introduje la comprensión de la protección del menor, la legislación y los institutos. Después me ocupé de las diversas formas de cuidado familiar sustituto, con la atención más detallada al acogimiento familiar y la adopción en ambos países. La tercera parte es un análisis comparativo de las dos primeras partes.

En cuanto al grado de similitud y diferencia, me sorprendió bastante la similitud de la legislación checa a la española, especialmente en las diversas formas de cuidado de los niños. Sin embargo, también hubo algunas diferencias. La principal diferencia es todo el sistema de formas y su estructura. En la República Checa, el cuidado familiar sustituto es una de las dos formas de educación sustituta. La otra es el acogimiento residencial. En España existe una división y es que el acogimiento residencial, que se encuentra por separado en el orden checo como segunda forma, se encuentra en los españoles juntos, al lado del acogimiento familiar. Otra gran diferencia es el anclaje de dos situaciones en el Código civil.

Por otro lado, los dos países tienen muchas similitudes en las diferentes formas de cuidado de los niños, a veces diría que son exactamente los mismos con sólo insignificantes diferencias. En el caso de la adopción en España, por ejemplo, cuando también se establece la máxima diferencia de edad entre adoptante y adoptado. En cuanto al acogimiento familiar en ambos países, aquí está la diferencia en el número de tipos. La República Checa tiene dos, pero España tiene cuatro. Con respecto a la compensación económica en ambos países, se puede decir que las personas que cuidan de los niños en España son remuneradas mejor que en la República Checa.

La cuarta parte pertenecía al análisis de la terminología jurídica, que contiene varios términos jurídicos problemáticos, que traté de analizar y utilizar diccionarios para traducir aquellos para los que no pude encontrar un equivalente adecuado. Que es lo que sucedió con la frase náhradní rodinná péče. Este término sólo existe en la República Checa. También se adjuntó un glosario con términos jurídicos seleccionados.

ZDROJE

Seznam použité literatury

CIVERA, Neus Caparrós; JIMENEZ-AYBAR, Iván. *El acogimiento familiar: aspectos jurídicos a sociales*. Madrid: Ediciones Rialp, S. A., 2001, 222 Págs. ISBN 84-321-3354-X

MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. s.31. ISBN 80-7178-304-8.

MATĚJČEK, Zdeněk, a kol. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál, 1999, s. 184. ISBN 80-7179-304-8..

PANCHÓN IGLESIAS, Carme; HERAS TRIAS, Pilar. *Adopciones sin recetas: Diferentes maneras de vivir la adopción*. Barcelona: Editorial GRAÓ, 2010. 139 Págs. ISBN 97-884-78277-87-2

SOBOTKOVÁ, Irena; OČENÁŠKOVÁ, Veronika. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. 197 s. ISBN 978-80-244-3821-4.

ŠPECIÁNOVÁ, Jitka. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. s 36. ISBN 978-80-86991-27-6

TRNKOVÁ, Lucie. *Náhradní péče o dítě*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, 168 s. ISBN 978-80-7552-864-3.

Slovníky

Databáze IATE [online]. © 2020 [cit. 01.01.2021]. Dostupné z: <https://iate.europa.eu/home>

Diccionario de la lengua española. Edición del Tricentenario [online]. Copyright © Todos los derechos reservados [cit. 04.01.2021]. Dostupné z: <https://dle.rae.es>

Španělsko-český, česko-španělský velký slovník. V Brně: Lingea, 2009. ISBN 978-80-87062-64-7.

BRYNDA, Jiří. *Španělsko-český právní a ekonomický slovník*. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-669-3.

HOLÁ, Zuzana. *Česko-španělský odborný slovník: [terminologie pro překladatele a odborníky: přírodní a společenské vědy, technické obory, kultura]*. Brno: Computer Press, 2009. Jazyky (Computer Press). ISBN 978-80-251-2256-3.

Internetové zdroje

<https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticassocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/paginas/medidas-compensacion-economica.html>

<https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticassocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/acogimiento.html>

<https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticassocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/adopcion-nacional.html>

<https://slideplayer.es/slide/13746654/>

<https://www.comunidad.madrid/servicios/asuntos-sociales/adopcion>

http://adopcion.org/joomla/index.php?option=com_content&view=article&id=60:adopcion-nacional&catid=25:conceptos-clave&Itemid=91

<https://babygest.com/es/acogimiento-familiar/#fin-del-acogimiento>

<https://www.mundojuridico.info/tutela/>

<https://www.eliasymunozabogados.com/blog/tutela-menor-curatela>

<https://otevrenabudoucnost.cz/formy-nahradni-vychovy/>

<https://www.babygest.com/es/acogimiento-familiar/#fin-del-acogimiento>

<https://www.juntadeandalucia.es/organismos/igualdadpoliticassocialesyconciliacion/areas/infancia-familias/paginas/medidas-compensacion-economica.html>

<http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/ServiciosAlCiudadano/Paginas/AdopcionInternacional.aspx>

České a španělské právní normy

Zákon č. 326/1999 Sb., zákon o pobytu cizinců

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanského zákoníku

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

Zákon č. 15/1958 Sb., o změně předpisů o osvojení

Ley 21/1987, vydaný 11. listopadu, kterým se mění občanský zákoník a občanský soudní řád ve věcech osvojení

Ley Orgánica 1/1996, vydaný 15. ledna, o právní ochraně nezletilých a o částečné změně občanského zákoníku a občanského soudního řádu

Código civil

Zákon Ley 26/2015, ze dne 28. července, o změně systému ochrany dětí a mladistvých

BOE – Boletín Oficial del Estado